

Ár 2012, föstudaginn 28. september er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 95/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 11. maí 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 11. maí 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 21. maí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 26. júní 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 2. júlí 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 28. september 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 28. nóvember 2000 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 3.630.000, gefið út af A, til varnaraðila. Sóknaraðili og B, tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Þann 30. nóvember 2000 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ dagsett. Þar kom fram að greiðandi að skuldabréfi að fjárhæð kr. 3.630.000 væri A. Ekki átti að verja meira en helmingi lánsfjár til greiðslu á skuldum greiðanda í Sparisjóðnum. Þá staðfesti sóknaraðili með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Einnig óskaði sóknaraðili eftir að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og setti upphafsstafi sína við það val. Tekið var fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Ekki var hakað við hvort niðurstaða greiðslumats benti til að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar eða ekki.

Gerðar voru skilmálabreytingar á umræddu skuldabréfi þrisvar sinnum sem sóknaraðili skrifaði undir, þ.e. 12. apríl 2002, 21. nóvember 2003 og 22. september 2005.

Þann 12. apríl 2002 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 2.055.000, gefið út af A til varnaraðila. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Fyrir liggur ódagsett skjal sem ber yfirskriftina „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Þar kom fram að greiðandi væri A að skuldabréfi að fjárhæð kr. 2.055.000. Verja átti meira en helmingi til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Þá staðfesti sóknaraðili með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Þá var kafli um greiðslumat og þar hakaði sóknaraðili fjórum sinnum við að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og setti upphafsstafi sína við hvert val. Tekið var fram að greiðslugeta færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærrí en kr. 1.000.000. Ekki var hakað við hvort niðurstaða greiðslumats benti til að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar eða ekki.

Gerðar voru skilmálabreytingar á umræddu skuldabréfi tvisvar sinnum, sem sóknaraðili skrifaði undir, þ.e. 21. nóvember 2003 og 22. september 2005.

Þann 22. mars 2012 óskaði sóknaraðili eftir afstöðu varnaraðila til gildis umræddra ábyrgða. Samdægurs kvað varnaraðili ábyrgðina gilda.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 11. maí 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgðir vegna lánveitinga nr. X og Y verði felldar niður.

Sóknaraðili vísar til þess varðandi skuldabréf nr. Y að varnaraðili hafi ekki farið eftir 3. og 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þegar sóknaraðili gekkst í ábyrgð vegna skuldabréfsins.

Vegna skuldabréfs nr. X vísar sóknaraðili til þess að varnaraðili hafi ekki farið eftir 3. og 4. gr. samkomulagi um notkun sjálfskuldarábyrgða þegar sóknaraðili gekkst í ábyrgð vegna skuldabréfsins.

Einnig bendir sóknaraðili á að henni hafi ekki verið kynntur bæklingur sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir áður en hún hafi skrifað undir skuldabréfin.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila að því leyti sem hún varðar gildi sjálfskuldarábyrgðar B, verði vísað frá nefndinni. Þá er þess krafist að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Til vara er þess krafist að öllum kröfum verði hafnað.

Til stuðnings kröfu um frávisun að hluta bendir varnaraðili á að B hafi undirgengist sjálfskuldarábyrgð á láni nr. X og teljist því ábyrgðarmaður að því láni ásamt sóknaraðila. Af gögnum málsins verði hvorki ráðið að sóknaraðili hafi lögmannsréttindi né umboð til að gera kröfu fyrir hönd B um að ábyrgð hennar verði felld úr gildi.

Varnaraðili byggir á því að yfirlýsing sóknaraðila um sjálfskuldarábyrgð á efnudum skuldabréfa nr. X og Y sé gild að lögum og unnt sé að byggja á efni þeirra. Vísast til þess að sóknaraðili hafi af fúsum og frjálsum vilja gengist í ábyrgð og sé bundinn af þeim, samkvæmt meginreglum samninga- og kröfuréttar. Sóknaraðili hafi hvorki fært fram gögn né röksemdir sem hnekki skýlausri yfirlýsingu um ábyrgð á réttum efnudum lánanna. Vert sé að minnast þeirrar meginreglu að sá sem haldi fram staðhæfingu beri sönnunarbyrði fyrir henni. Þannig sé það sóknaraðila að færa heim

sanninn um staðhæfingar sem hann byggi á, þ.m.t. að umræddar ábyrgðaryfirlýsingar séu ógildar og að vettugi virðandi. Sú sönnun hafi ekki tekist. Að öðru leyti mótmælir varnaraðili málatilbúnaði sóknaraðila.

Varnaraðili vekur athygli á að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 27. janúar 1998 og 1. nóvember 2001 sé í raun sáttmáli um ákveðnar meginreglur um verklag sem bankar, fjármálastofnanir og sparisjóðir skuli framfylgja, eftir því sem kostur sé, þegar einstaklingar ganga í ábyrgð á skuldum annarra. Áréttu skuli að hvorki sé um að ræða sett lög í þrengri né rýmri merkingu. Umræddum samkomulögum verði ekki þess fyrir utan jafnað við slíkar réttarheimildir.

Varnaraðili áréttar að þótt farið sé á skjön við ákvæði umræddra samkomulaga leiði það ekki sjálfkrafa til þess að ábyrgð á skuld sé að vettugi virðandi eða ógild. Þess fyrir utan séu reglurnar ekki fortakslausar. Því verði að skoða heildstætt aðdraganda og atvik hvers máls, við mat á því hvort ábyrgðaryfirlýsing sé ógild, t.a.m. hvort ábyrgðarmanni hafi átt að vera ljós fjárhagsstaða skuldara t.a.m. vegna náinna fjölskyldutengsla, hvort ábyrgðarmanni var kunnugt um réttaráhrif þess að undirgangast sjálfskuldarábyrgð, hvort niðurstaða greiðslumats skuldara hefði í raun haft áhrif á ákvörðun einstaklings um að gangast í ábyrgð, hvort ábyrgðarmaður hafi óskað sérstaklega eftir því í samningi að víkja til hliðar ákvæðum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga o.s.frv.

Varðandi lán nr. X byggir varnaraðili á því að sóknaraðila hafi verið kunnugt um réttaráhrif þess að gangast undir sjálfskuldarábyrgð. Sóknaraðila hafi verið afhentur bæklingur sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir sem hann hafi kynnt sér efnislega. Um sönnun þess vísist til undirritunar sóknaraðila á skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ þar sem sóknaraðili hafi staðfest það með undirritun. Sóknaraðila hafi því verið kunnugt um réttaráhrif þess að undirgangast sjálfskuldarábyrgð áður en hann hafi gengist í ábyrgð.

Varnaraðili byggir á því að sóknaraðila og B hafi verið kunnugt um fjárhagsstöðu skuldara þegar yfirlýsingar um sjálfskuldarábyrgðir hafi verið gefnar út vegna skuldabréfsins. Vert sé að geta þess að B sé móðir sóknaraðila og lántaka sem þar af leiðandi séu systkini. Þannig sé yfirlýsing um sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfinu gefin út af móður og systur lántaka. Því sé ekki óvarlegt að ætla að meginforsenda yfirlýsingar um sjálfskuldarábyrgð hafi einkum verið sú, að aðstoða lántaka sem sé tengdur þeim fjölskylduböndum. Að líkindum hefði því ákvörðun ábyrgðarmanna um að gangast í ábyrgð staðið óbreytt, þótt greiðslumat á lántaka hefði legið fyrir, óháð því hvort niðurstaða þess hefði verið jákvæð eða neikvæð.

Varnaraðili byggir á því að sóknaraðili hafi undanþegið varnaraðila frá því að framkvæma greiðslumat á lántaka með skýrum og ótvíæðum hætti. Vísar varnaraðili til undirritunar sóknaraðila og B á skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ um sönnun þess. Þá vísar varnaraðili til þess sem að ofan greinir um vitneskju sóknaraðila og B um fjárhagsstöðu lántaka sem helgist af nánnum fjölskyldutengslum. Telur varnaraðili það liggja í hlutarins eðli að greiðslumat sé óþarft ef greiðslugeta lántaka sé kunnug þeim sem gangist undir sjálfskuldarábyrgð. Þess beri að geta að umrætt samkomulag leggi ekki hömlur á að einstaklingar undirgangist sjálfskuldarábyrgð á skuldum einstaklings sem teljist ekki hafa greiðslugetu að loknu greiðslumati. Með vísan til meginreglunnar um samningsfrelsi sé byggt á því að varnaraðili og B hafi haft fullar heimildir til að semja svo um að ekki yrði gert greiðslumat. Ekkert liggja fyrir um að varnaraðili hafi beitt sóknaraðila eða B misneytingu af neinum toga, enda hafi það ekki verið gert. Með því að óska eftir því að ekki skyldi framkvæma greiðslumat, hafi sóknaraðili og B lýst því yfir að þau ætluðu sér ekki að kynna sér

niðurstöðu greiðslumats og niðurstaða þess hefði því ekki haft þýðingu fyrir ákvörðun þeirra um að gangast í ábyrgð fyrir skuldbindingum A.

Varnaraðili byggir á því að sóknaraðili og B hafi fyrirgert rétti sínum til að bera brigður á gildi umræddrar ábyrgðar með vísan til tómlætis þeirra. Það hafi ekki verið fyrir en röskum tólf árum eftir að til ábyrgðanna hafi verið stofnað að sóknaraðili hafi farið þess á leit við varnaraðila að ábyrgðirnar yrðu látnar niður falla. Á því tímabili hafi ábyrgðaraðilar þrisvar sinnum undirritað skilmálabreytingar á viðkomandi skuldabréfi eftir útgáfu þess, án fyrirvara og athugasemda um gildi sjálfskuldarábyrgðanna. Þannig hafi ábyrgðarmönnum oftsinnis gefist tilefni til að véfengja gildi ábyrgðanna frá því yfirlýsingar um sjálfskuldarábyrgðir hafi verið veittar, sem ábyrgðarmenn hafi ekki gert. Þess í stað hafi ábyrgðarmenn veitt atbeina sinn til áframhaldandi fyrirgreiðslu varnaraðila til lántaka. Það skjóti skökku við að lántaki knýi fram ívilnandi skilmálabreytingar á lánnum að tilstuðlan ábyrgðarmanna, sem seint og um síðir og löngu eftir að tilefni hafi gefist til, beri fyrir sig ógildi ábyrgðaryfirlýsinga þar sem byggt sé á að ekkert greiðslumat skuldara liggi fyrir. Varnaraðili hafi haft réttmætar væntingar til þess að ábyrgðarmenn stæðu við gefnar yfirlýsingar í ljósi þess sem að framan greini. Verði því að telja að tómlæti ábyrgðarmanna hamli því að unnt sé að ógilda skilyrðis- og fortakslausar yfirlýsingar ábyrgðarmanna um sjálfskuldarábyrgð á viðkomandi skuldabréfi ef yfirlýsingarnar teljist yfir höfuð ógildanlegar.

Varðandi lán nr. Y vísar varnaraðili til þeirra málsástæðna sem að framan greini varðandi lán nr. X að breyttu breytanda. Þannig hafi sóknaraðila verið afhentur bæklingur sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir sem hann hafi kynnt sér og hann undanþegið varnaraðila að framkvæma greiðslumat með skýrum hætti og vel að merkja fjórum sinnum með ritun upphafsstafa sinna.

Varnaraðili vísar til þess að sóknaraðila hafi verið ljós fjárhagsstaða lántaka þegar hann hafi gengist í sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. Y, hinn 12. apríl 2002. Þá hafi sóknaraðili verið í annað sinn að undirgangast sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi útgefnu af lántaka, bróður hans.

Vekur varnaraðili sérstaka athygli á því að sama dag og sóknaraðili hafi undirgengist sjálfskuldarábyrgð á láni nr. Y hafi hann samþykkt skilmálabreytingu á láni nr. X sem hann hafi verið ábyrgðarmaður að. Í skilmálabreytingunni komi fram að gjaldfallnar eftirstöðvar skuldabréfsins hafi numið kr. 478.370. Skilmálabreytingin hafi verið tilkomin vegna vanskila lántaka á skuldabréfinu og hafi sóknaraðila verið kunnugt um það. Sóknaraðila hafi þannig hlotið að vera ljóst hvernig komið hafi verið fyrir fjárhagsstöðu lántaka þegar hann hafi gengist undir sjálfskuldarábyrgð hinn 12. apríl 2002. Eftir sem áður hafi hann gengist í sjálfskuldarábyrgð á láninu. Megi því ljóst vera að greiðslumat á skuldara hefði ekki haft nein áhrif á ákvörðun sóknaraðila að gangast undir ábyrgðarskuldbindinguna. Að öðru leyti sé hnykkt á því að greiðslumat sé óþarft þegar ábyrgðarmönnum sé kunnugt um fjárhagsstöðu skuldara.

Þá vísar varnaraðili til málsástæðna varðandi tómlæti, með þeirri athugasemd að liðlega tíu ár hafi liðið frá því að sóknaraðili hafi tekið á sig sjálfskuldarábyrgð á láninu uns hann hafi krafist ógildingar hennar. Á því tímabili hafi hann undirritað skilmálabreytingar án fyrirvara eða athugasemda um gildi ábyrgðarinnar.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða á skuldabréfum nr. X og Y, útgefnum af A til varnaraðila.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgðir vegna lánveitinga nr. X og Y verði felldar niður. Ásamt sóknaraðila var B ábyrgðarmaður á láni nr. X og af kvörtun sóknaraðila verður ekki annað ráðið en að þess sé krafist að ábyrgð B verði einnig felld niður. Ekki liggur fyrir umboð B til umræddrar kröfu og verður ekki séð að sóknaraðili hafi lögvarða hagsmuni af því að fá sjálfskuldarábyrgð B fellda niður, sbr. úrskurður úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 1/2010. Verður því ekki hjá því komist að vísa kröfu sóknaraðila frá úrskurðarnefndinni. Verður krafa af þessu tagi að stafa frá ábyrgðarmanninum sjálfum til að komast að.

Að fenginni þessari niðurstöðu verður fjallað um gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfum nr. X og Y. Í upphafi verður fjallað um kröfu sóknaraðila um niðurfellingu sjálfskuldarábyrgðar hans á skuldabréfi nr. X en krafan byggir á samkomulagi um notkun sjálfskuldarábyrgða, dags. 27. janúar 1998.

Samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. Varnaraðili var einn þessara sparisjóða. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess, en þeim skilningi hafnað að einungis sé um að ræða sáttmála um ákveðnar meginreglur um verklag sem bankar, fjármálastofnanir og sparisjóðir skuli framfylgja, eftir því sem kostur er þegar einstaklingar ganga í ábyrgð á skuldum annarra.

Samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða tók m.a. til sjálfskuldarábyrgða á skuldabréfalánum, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Í 1. mgr. 3. gr. samkomulagsins var mælt fyrir um að fjármálafyrirtæki bæri að meta greiðslugetu greiðanda væri sjálfskuldarábyrgð sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu og ábyrgðarmaður óskaði eftir slíku mati. Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. var fjármálafyrirtæki þó skylt að greiðslumeta greiðanda þegar óskað var sjálfskuldarábyrgðar til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu sem nam meira en kr. 1.000.000. Tryggt skyldi að ábyrgðarmaður gæti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengist í ábyrgð enda lægi fyrir að greiðandi hefði samþykkt það, sbr. 3. mgr. sömu greinar.

Ekki liggja fyrir nein gögn um að varnaraðili hafi metið greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. X. Verður því að miða við að greiðslumat hafi ekki farið fram. Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. samkomulagsins var varnaraðila þó skylt að greiðslumeta greiðanda þegar óskað var sjálfskuldarábyrgðar til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu sem nam meira en einni milljón króna. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið.

Ekki verður fallist á með varnaraðila að fjölskyldutengsl sóknaraðila og A, útgefanda skuldabréfsins, geri það að verkum að sóknaraðili þekki til fjárhagsstöðu A eða að það hafi áhrif á skyldur varnaraðila skv. samkomulaginu til að framkvæma greiðslumat. Enda hefur varnaraðili ekki fært fram gögn til stuðnings staðhæfingu sinni.

Ekki liggur fyrir hvenær sóknaraðila varð fyrst ljóst að með réttu hefði átt að kynna henni greiðslumat á skuldaranum með tryggilegum hætti og að þetta kynni að hafa áhrif á greiðsluskyldu hennar. Fæst ekki séð að þetta hafi komið upp við skilmálabreytingar á umræddum skuldabréfum. Í þessu ljósi telur nefndin sig ekki geta fallist á að sóknaraðili hafi sýnt af sér tómlæti sem leiði til þess að ábyrgðaryfirlýsing hennar verði látin standa.

Í ljósi framangreinds verður að telja að rétt sé að víkja ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X til hliðar með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Því næst verður fjallað um ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y. Krafa sóknaraðila byggir á samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001. Samkomulagið er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. Varnaraðili var einn þessara sparisjóða. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess, en þeim skilningi hafnað að einungis sé um að ræða sáttmála um ákveðnar meginreglur um verklag sem bankar, fjármálastofnanir og sparisjóðir skuli framfylgja, eftir því sem kostur er þegar einstaklingar ganga í ábyrgð á skuldum annarra.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Ekki liggja fyrir nein gögn um að varnaraðili hafi metið greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. Y. Verður því að miða við að greiðslumat hafi ekki farið fram. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins var varnaraðila skylt að greiðslumeta greiðanda. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið.

Sömu rök eiga við um tómlæti varnaraðila og fjölskyldutengsl hennar við lántaka og varðandi fyrrnefnda skuldabréfið.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að rétt sé að ógilda ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila, M, á skuldabréfum nr. X og Y, útgefnum af A til varnaraðila, F, eru ógildar.

Reykjavík, 28. september 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir